

EL CAMP I LA LLUNA

Suposada influència de la lluna respecte certes activitats agrícoles, ramaderes i forestals

Ramon Riera

De sempre, la humanitat ha tingut la necessitat de creure, a voltes, en coses increïbles a base de tenir fe. Hi ha molts aspectes de la vida als quals no se sabia trobar una explicació racional de perquè passaven i van sorgir les diferents divinitats –benèfiques i malèfiques–, que ajudaven a donar resposta a les incògnites. És el que s'anomena hierofania: la manifestació del sagrat a través d'una realitat sensible.

Aquestes divinitats podien tenir un àmbit molt o poc extens. Divinitats molt locals –cas dels tòtems tribals–, divinitats regionals –per exemple, el déu Bacus, lògicament a les zones vitivinícoles–, i divinitats més universals, exteses arreu cas, per exemple, de l'adoració del Sol i de la Lluna.

La lluna, present a totes les contrades, era divinitzada sota diferents noms: Artemisa, Selene..., a Grècia; Koshchoi, a Rússia; Sinivali, a l'Índia; Diana, a Roma; Balatu, a Austràlia; Freia, a Escandinàvia; etcètera. Val a dir que, en la majoria dels casos, la mateixa divinitat també representava altres aspectes com la fertilitat, el destí i la immortalitat.

La lluna, com veiem, era un astre molt present en la fe de mol-

tes persones, en la fe i en la vida, essent la base de molts calendaris llunaris (mesopotàmic, jueu, grec, romà, xinès, musulmà...). El nostre calendari actual es basa més en el sol, quedant certes reminiscències llunàtiques com, per exemple, el calendari eclesiàstic, que té caràcter llunari –festes de Pasqua i les que hi són relacionades– i solar –Nadal i festes que en depenen.

La lluna també representa la síntesi del dualisme: llum–tenebra, vida–mort, mort–resurrecció. Un altre trinomi molt extès des de l'antigor és el lluna–serp–dona, els tres termes estretament relacionats amb la regeneració, la immortalitat i el canvi. Diferents pobles: esquimals, algonquins, aborígens australians, grecs, romans..., han cregut que la serp és una epifania terrena de la lluna, senyora de les dones i fecundadora.

Tan llarga introducció, i el fet de no haver entrat encara en el tema a què suposadament fa referència el títol, és perquè he cregut oportú deixar constància de la importància que la lluna ha tingut durant milers d'anys en la vida i la fe de la humanitat. Des de pagesos i homes de mar, fins a monjos i religiosos de vida contemplativa, gent de llocs molt distants, d'oficis força diferents i èpoques diverses, han mantingut, generació rere generació, una sèrie de tradicions i creences sobre la influència de la lluna en la vida de l'home i en el que l'envolta. Gent que compartia o comparteix –per vocació o per professió– una estreta relació amb la Natura, ells mateixos formen part de la Natura.

Molts escrits, des de l'època més antiga fins a la darrer del

segle XIX, han volgut deixar constància d'una suposada influència de la lluna en l'agricultura, la ramaderia i el bosc:

a) «...els fruits, que són produccions del Sol i de la Lluna,...» (*Deuteronomi*, llibre de l'Antic Testament, datat del segle VIII abans de J.C., Dt. XXXIII, 14)

b) «...és del tot necessari que el pare de família que governa la masia tingui coneixement de les virtuts i facultats de les estrelles, Sol i Lluna, donat que afecten en gran manera els animals, plantes, arbres i herbes. La Lluna és la que més influeix per ésser el planeta (sic) més proper» (Fra Miquel Agustí, Prior del Temple de Perpinyà, del seu llibre *Libro de los secretos de la agricultura, casa de campo i pastoril*. 1722)

Moltíssims autors –Crescentí, Paladi, Hesiot, Giovanni Pico, Plini el Vell, Abenecif, Virgili, Geroni Cortès, Pedro Enguera, Cels Gomis, G.A. Herrera, Palomo y Torre, Joan Amades– han recollit multitud de creences i costums del món camperol que indiquen la lluna més adient per tal d'efectuar les diferents tasques agrònòmiques i pecuàries. Aquests són alguns dels noms de persones que han fet llibres i capítols parlant sobre el tema. No menys importants són tots aquells consells, dites i refranys, no escrits en lletra impresa, però que en cada generació han passat per les cases pairals, d'avis a fills i de fills a néts, que

53

encara avui perduren, i que són una font de riquesa cultural important, font que darrerament, en plena època informàtica, sembla que vol deixar de brollar, trencant-se potser sense remei aquest fil transmissor.

La lluna nova o creixent, ens diuen, serà la més adequada per sembrar els cereals, l'alfals, mongeteres, girar els fems del femer, moldre la farina, sembrar els prats, caçar bolets, plantar la vinya, tallar els arbres de fulla perenne per fusta, fer la matança del porc, ajuntar bocs i marrans amb les seves respectives femelles, posar els ous a la lloca, descobrir noves fonts d'aigua...

La lluna vella o minvant és aconsellable per plantar espècies que no creixen en alçària, com cebes, naps, alls; per transplantedaments, per recollir tot allò que calgui guardar cert temps, treballar la terra, cremar rostollades, segar farfatge per ensitjar, esporgar la vinya, fer la verema, omplir les bótes del vi, empeltar fruiters, tallar arbres de fulla caduca per a fusta, tondre la llana, ferrar cavalls, netejar les basses d'aigua...

Però realment són certes aquestes influències de la lluna en les activitats camperoles? Franca-ment, no ho sé. És sorprenent veure, malgrat els segles i segles que fa que duren aquestes tradicions, com n'han estat de poc estudiades. Sempre hi ha hagut gent que les ha cregut, sense més, i persones que han negat de pla aquesta possible influència, també sense aportar proves.

Penso que el possible origen d'aquestes tradicions es pot trobar en tres sentits: pura invenció, que realment siguin certes o un origen més o menys mitològic. M'explico:

a) Pura invenció. No crec que sigui aquest el motiu, si més no en la majoria dels casos. Si fos així, cada poble hauria «inventat» a la seva manera; en canvi, sorprèn la similitud que hi ha entre bona part d'elles. Hi ha un canvi formal, canvia

el refrany, canvia el rodolí –lògicament cada llengua «rodola» diferent–, però en el fons moltes d'elles diuen el mateix.

b) Que realment siguin certes. És possible en bona part d'elles, però tampoc es pot afirmar contundentment per manca suficient de proves serioses.

c) Raons mitològiques. També és possible, segons s'ha expressat al començament d'aquest article, i aquest supòsit no es contradiu amb l'apartat anterior. Quant a un possible origen comú de moltes d'elles, ho podem comprovar en el següent exemple. Pobles diversos i distants «veuen» en les ombres de la superfície de la lluna a un home que Déu va castigar per haver fet una malifeta i perquè serveixi d'escarment per a tothom que el contempli. La base és la mateixa a tot arreu, canvien simplement les formes: «l'home dels arços», propietari egoista que va tancar un camí públic (Samalús, Vallès Or.); «l'home dels arços», home que treballava en diumenge (Quesada, Jaen; Itàlia; Portugal; País Basc); «l'home de les gatoses», home que collia gatoses en Divendres Sant (Val d'Aran i Bretanya); «lladre que robava

en un hort» (Alta Bretanya, Alcoi, Ribera d'Ebre); «l'home de la figuera», home que robava figues i que posteriorment ho negà (Martorell); «l'home que llaura», home que va llaurar en diumenge (Vidrà); «l'home dels raïms», home que robava raïm en diumenge (Sant Quintí de Mediona). La semblança de totes aquestes dites i el seu origen comú sembla fora de qualsevol dubte i no mereix més comentaris.

Com podeu veure, hi ha moltes coses a dir respecte a aquest tema. Realment seria bo fer proves de camp i estudis, d'una manera seriosa i sense prejudicis, com, per exemple, fer diferents camps de cebes en llunes diferents, on les altres possibles variables (temperatura, humitat, tipus de sòl, adobat, varietat...) es redueixin al màxim, i veure'n el resultat; si es deduïssin certes influències, convindria esbrinar si són degudes a l'atracció gravitatòria que la lluna pugui exercir o, simplement, a la llum que aquesta reflecteix. Algú s'anima?

Hi podeu creure o no. A manca de més estudis seriosos, tant podeu tenir raó els uns com els altres. Als qui hi creieu i als qui no hi creieu, des de la comarca del Lluçanès, us desitjo la millor lluna.

**I vosaltres amics
perquè em vindreu a veure
i ens mirarem feliços.**

[J. Salvat-Papasseit]

Francesc Marimon i Busqué
Tel. i Fax: 218 91 88
(mòbil: 939 42 30 27)